

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА

**РЕФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ
В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

МАТЕРІАЛИ
IV Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, 21–22 травня 2020 року)

У двох частинах

Частина 1

Суми
Сумський державний університет
2020

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1698-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 47. Ст. 2051.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради*. 2013. № 9–10, № 11-12, № 13. Ст. 88.
3. Про Державне бюро розслідувань: Закон України від 12 листопада 2015 р. № 794-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2016. № 6. Ст. 55.
4. Річна програма діяльності територіального управління Державного бюро розслідувань, розташоване у місті Києві. URL: <https://dbr.gov.ua/sites/default/files/201912/Річна%20програма%20діяльності%20на%202020%20рік%20ТУ%20ДБР%20у%20м.Києві.pdf>. PDF.
5. Теорія держави і права: підручник для вузів / О. Ф. Скакун; Університет внутрішніх справ. Х.: Фірма «Консум», 2001. 656 с.
6. Гречанюк Р. В. Функції і повноваження спеціальних антикорупційних органів України, Польщі та Молдови: порівняльний аналіз. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2015. № 2. С. 41-48.

НЕОБХІДНІСТЬ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ВІЙСЬКОВОГО СУДОЧИНСТВА В УКРАЇНІ

Мурач Д. В.

Студент I курсу ННІ Права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Кобзєва Т. А.

д. ю. н., доцент, доцент кафедри АГПФЕБ ННІ права

Сумського державного університету

Питання організації та діяльності оборонної та правоохоронної систем в Україні посідає значне місце у загальній проблематиці правових досліджень. Реформування правоохоронної системи в державі розтягується у часі та супроводжується запеклими обговореннями, які досі, вочевидь, не вдалося повною мірою втілити у життя.

З урахуванням досвіду, набутого Україною минулих поколінь, створення військової юстиції - нагальна необхідність для підтримання боєздатності, дисципліни й правопорядку у військових формуваннях Збройних Сил України. В країні сформувалась така думка, що не потрібно запроваджувати створення військової юстиції. Проведення на Сході України антитерористичної операції змусило переосмислити необхідність у таких інституціях. Тим самим, підкреслюється нагальна соціальна необхідність створення

військового судочинства [1].

На думку С. Оверчука: «Військові суди забезпечують необхідну оперативність розгляду справ. Існуюча підсудність справ у місцевих судах за територіальним принципом не може бути такою дієвою, як у військових судах, територіальна підсудність справ яких пов'язана із структурою військових формувань. Військові формування, керівництво якими здійснюється централізовано, не повинні бути під місцевим впливом» [2, с. 4].

Необхідність такого виду судів доводиться способом висвітлення проблем, що пов'язані зі специфікою сфери діяльності, справи якої вони розглядають. У цьому випадку потрібно наголосити на особливості життя військовослужбовця та взагалі на специфіці введення військової служби. Як нам відомо, особа, що проходить військову службу, у своїх діях керується воєнною доктриною та особовою інструкцією. При цьому, поведінка службовця повністю контролюється начальним складом та спланованим розпорядком, тобто має директивний характер. Таким чином, у разі надзвичайної ситуації, військовослужбовець зобов'язаний виконувати накази, а не діяти спираючись на власний розсуд [3]. Це, як показує історичний досвід, може призвести до ситуацій, коли наслідками подібних директив виступають порушення службовцем національного законодавства та інших нормативно-правових актів. Проте, враховуючи фактор особливості життя військовослужбовця та взагалі його намір, судити його звичайними судами цілком необ'єктивно.

Також необхідно врахувати випадки зловживання власним становищем задля задоволення своїх потреб. Наприклад, в Україні, на жаль, досить розповсюджені випадки, коли солдати конфіскують майно мирного населення під приводом «надзвичайної необхідності» та використовують його з іншими, невоєнними цілями.

Військовослужбовець, під час ведення воєнних дій, повинен неухильно дотримуватися правил та традицій ведення війни. Саме ці правила найбільш точно розкривають внутрішню своєрідність військової справи та, як нам відомо, їх найбільше всього порушують. Стаття 438, Кримінального кодексу України, зазначає: «1. Жорстоке поводження з військовополоненими або цивільним населенням, вигнання цивільного населення для примусових робіт, розграбування національних цінностей на окупованій території, застосування засобів ведення війни, заборонених міжнародним правом, інші порушення законів та звичаїв війни, що передбачені міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також віддання наказу про вчинення таких дій - караються позбавленням волі на строк від восьми до дванадцяти років. 2. Ті самі діяння, якщо вони поєднані з умисним вбивством, - караються позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років або довічним позбавленням

волі» [4].

На нашу думку, правосуддя щодо цих та подібних діянь повинні чинити суди військової юстиції. При чому, суддями подібних судів повинні бути виключно військовослужбовці, адже такі особи більш досвідченні в цій сфері та можуть більш точно винайти міру покарання злочинця. Тим самим, будуть вноситися більш об'єктивні та справедливі рішення.

На підтримку цієї думки, О. Лоцихін та А. Шевченко зазначають, що цивільні судді та судді загальної юрисдикції не в змозі ефективно та швидко розглянути справу, оскільки вони особисто не знайомі з специфікою всіх обставин, які мають значення для її розгляду, а тому розгляд справи дуже сильно затягується. Окрім норм Кримінального та Кримінального процесуального кодексу, при детальному вивченні справи відносно військових, судді мають керуватись і нормами дисциплінарних статутів, з якими вони могли раніше ніколи і не стикатись [5, с. 8].

Також судді загальної юрисдикції не можуть проводити судовий розгляд справи поза приміщенням – цього не може забезпечити ані технічне ані матеріальне забезпечення. Хоча, існує необхідність врахувати, що не завжди військовий може змінювати своє місцезнаходження під час ведення воєнних дій – це може бути причиною виникнення серйозних ризиків для життя такої особи. Проте, не можна забувати, що такий суддя розглядатиме справи у військовій частині разом із іншими військовослужбовцями, що може гарантувати більш точне та чітке роз'яснення певних обставин цієї справи та найбільш ефективно та швидко її вирішення .

В Україні військове судочнство мав намір відновити Президент Петро Порошенко. Він спробував внести до парламенту законопроект про військовий суд, який є частиною судової реформи. Законопроект передбачав віднести до підсудності військових судів, як кримінальні, так і адміністративні правопорушення за участю військовослужбовців, а також вирішення спірних питань щодо проходження військової служби. Проте створення військової юстиції так і не було втілено в життя.

Доволі ефективними з точки зору систематизації судоустрою України, на нашу думку, є два депутатські законопроекти про створення військових судів – № 8392 та альтернативний йому № 8392-1 [6]. Законопроектом № 8392 пропонується внести зміни до Закону України «Про судоустрій і статус суддів», якими передбачити функціонування у судовій системі України військових судів. Пропонується така організація судів: місцевими судами першої інстанції є військові суди гарнізонів; судом другої інстанції є Апеляційний військовий суд у м. Києві; касаційною інстанцією військового правосуддя є касаційні загальні суди у Верховному Суді, де у Касаційному кримінальному суді утворюється

військова судова палата [7]. Така система, на наш погляд, є найбільш ефективною та реалістичною в плані її запровадження.

Аналізуючи модель повсякденного життя військовослужбовця, особливості та специфіку військової справи загалом, врахувавши сучасне становище України, можна дійти висновку, що запровадження військової юстиції – необхідний крок для забезпечення більш швидкого та професійного розгляду справ стосовно військовослужбовців та реалізації чисельної кількості принципів правосуддя для військових. Історичний досвід України дозволяє створити об'єктивну передумову відновлення військового суду, адже за часів, коли в державі з'явилося постійне військо – збільшилась кількість військових злочинів та зародилась потреба у створенні відповідного виду судочинства. З іншої сторони, наявною тенденцією, яка детермінує необхідність запровадження військової юстиції є неспроможність судів загальної юрисдикції з об'єктивних причин ефективно розглядати справи стосовно військових.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Дегтяр Р. О. Запровадження поняття «військова юстиція» в Україні у контексті зарубіжного досвіду. Одеса. 2018. 34 с.
2. Оверчук С. В. Військові суди – необхідна складова військової юстиції в Україні. *Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право»*. 2015. № 1 (11). С. 1–21.
3. Кривенко О. В., Качан І. І. Військова адміністрація (право військової сфери у визначеннях та схемах): навчальний посібник. Київ. 2008. 182 с.
4. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III // *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.
5. Лоцихін О. М., Шевченко А. Є. Роль військових судів в реформуванні судової системи сучасної України. *Право*. 2015. № 3. С. 5–11.
6. Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо військових судів від 22.05.2018 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64070.
7. У Раді зареєстрували законопроекти про створення військових судів. *Українське право*. URL: <https://ukrainepravo.com/news/ukraine/u-radi-zareyestruvaly-zakonoproekty-pro-stvorennya-viyskovykh-sudiv-/> (дата звернення: 07.03.2020).